

Gunda Reire

Vai pirmo ASV melnādaino prezidentu nomainīs pirmā ASV prezidente?

Lai gan līdz 2016. gada 8. novembrim, kad notiks kārtējās Amerikas Savienoto Valstu (ASV) prezidenta vēlēšanas, jāgaida vēl gads, priekšvēlēšanu kampaņa jau rit pilnā sparā.

Vēlēšanām savus kandidātus ir izvirzījušas vairākas partijas, tomēr arī šoreiz cīņa, kā ierasts, būs starp divām lielajām partijām — republikāņiem un demokrātiem. Patlaban abās partijās kandidātu vidū notiek aktīva kampaņa par to, kuru nominēs prezidenta amatam nākamvasar. Jau tagad var prognozēt, ka lielākais ar šīm vēlēšanām saistītais jautājums būs — vai Hilarija Klintone (*Hillary Clinton*) kļūs par pirmo ASV prezidenti. Tomēr tā nav vienīgā šo vēlēšanu intriga, jo daudz jautājumu rada arī multimiljardiera Donalda Trampa (*Donald Trump*) kandidēšana un ārkārtīgi populistiskā kampaņa. Savukārt Baltijas valstīm aktuāls ir jautājums, kāds starptautiskais klimats, tajā skaitā attiecībās ar Krieviju, sagaidāms no nākamā ASV prezidenta, ko ne bez iemesla dēvē par ietekmīgāko amatu pasaulē.

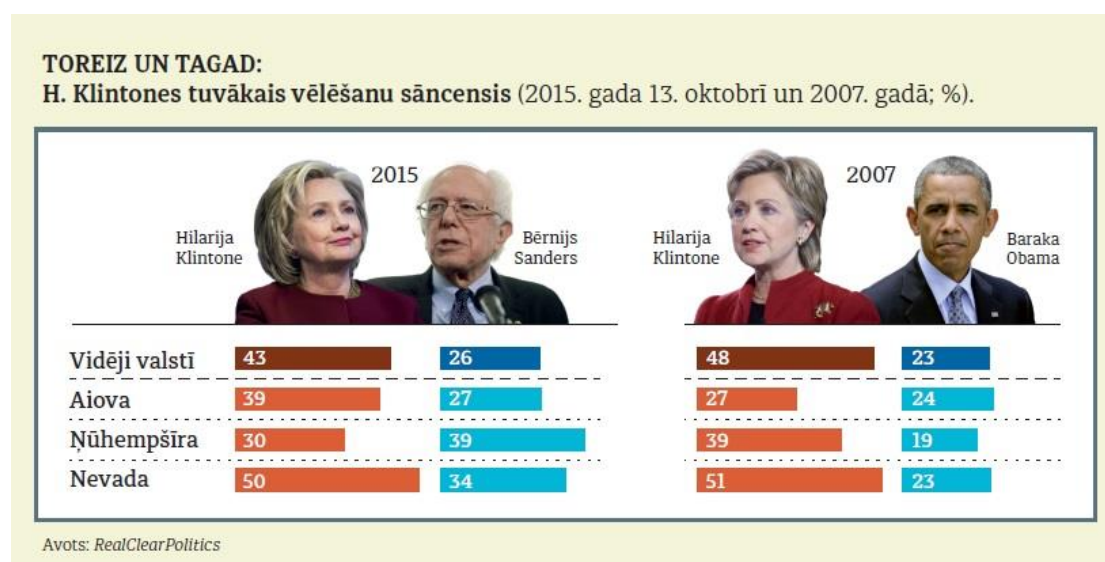
Neizdevās? Tātad jācenšas vairāk

Lai arī Klintone pagaidām ir tikai viena no astoņpadsmit oficiālajiem Demokrātu partijas kandidātiem ASV prezidenta amatam, viņas popularitāte ir ļoti liela, viņa šajā pulkā ir vienīgā sieviete un arī vienīgā, kas jau reiz ir gājusi cauri prezidenta vēlēšanu procesam. Visi šie aspekti ir viņas priekšrocība, tāpat kā fakts, ka tēla un politiskās pārlicības dēļ viņa būtu priekšzīmīga Demokrātu partijas līdere.

Tomēr uzskatīt, ka vēlēšanu finālā pret republikāņu kandidātu kā demokrātu prezidenta kandidāte pilnīgi noteikti cīkstēsies viņa, būtu priekšlaicīgi. Lai gan Klintonei ir plašs demokrātu atbalsts, viņu pavada divi nozīmīgi skandāli. Plašāko rezonansi guvušais ir saistīts ar faktu, ka Klintone, esot valsts sekretāres amatā no 2009. gada līdz 2013. gadam, izmantoja tikai privātu e-pastu, nevis Valsts

departamenta domēnu. Tas ir radījis bažas par slepenas informācijas glabāšanu publiskā telpā, un Klintonē šādi var būt pārkāpusi federālos noteikumus par varas iestāžu darbinieku lietišķo saraksti. Otrs skandāls ir tiešā veidā saistīts ar pirmo — Klintonēi pārmet informācijas drošības ignorēšanu saistībā ar Lībiju un 2012. gada terora aktiem. Toreiz uzbrukumā ASV konsulātam tika nogalināti četri amerikāņi. Klintonē arī tajā laikā apspriedēm un darbam ar slepeniem valsts dokumentiem lietoja privātu elektronisko serveri, un šāda darbība paver plašu darbības lauku spiegošanai.

Klintonē ir pilnībā izgaršojusi zaudējuma rūgtumu — iepriekšējās ASV prezidenta vēlēšanās viņa ilgi turējās kā Demokrātu partijas līdere, līdz pēdējā brīdī viņa apsteidza Baraks Obama (*Barack Obama*), kurš tika nominēts par demokrātu prezidenta kandidātu un vēlāk vēlēšanās arī uzvarēja. Toreiz vilšanās bija acīmredzama. Arī šajās vēlēšanās viņa nav pārliecinoša līdere. Lai gan nacionālā līmenī pagaidām — gadu pirms vēlēšanām — viņa ir Demokrātu partijas numur viens, Ņūhempšīrā, kas ir viens no galvenajiem demokrātu apgabaliem vēlēšanās, viņa ir otrā aiz Bērnijs Sandersa (*Bernie Sanders*) — senatora no Vermontas štata. Sandersa popularitātes pamatā ir viņa stingrā nostāja pret miljardieriem, lielajām finanšu korporācijām un Volstrītu kā finanšu pārvaldības simbolu. Tas ASV vēlētājiem pēc 2008. gadā piedzīvotās graužošanās finanšu un ekonomikas krīzes joprojām ir tuvs temats, un par to liecina arī sabiedriskās domas aptaujas.

Šobrīd Klintones apņēmība šķiet divkāršojusies — viņa stāv pāri ar elektronisko saraksti saistītajiem skandāliem, ir izvērsusi plašu kampaņu, lieliski uzstājās pirmajās

demokrātu debatēs 14. oktobrī un ir enerģiska un atvērta. Ne velti Demokrātu partijas simbols ir ēzēlis, kas iemieso spītību, pārvarot šķēršļus ceļā uz mērķi. Šī partija arī iestājas pret sieviešu, rasu, seksuālo minoritāšu tiesību nevienlīdzību, dzimstības plānošanas ierobežojumiem, nāvessodu un pārāk brīvu šaujamieroču iegādi.

Klintonē savā apņēmībā šķiet nenogurdināma un visur klātesoša. Līdzās tradicionālajiem kampaņas elementiem — intervijām televīzijā, oficiālajām debatēm, vēlēšanu satikšanai — viņa ir pamanījusies iekļūt sabiedriskajā telpā arī ar netradicionāliem paņēmieniem. ASV suvenīru veikalos var nopirkt piemiņas dolāra zīmes ar Klintones portretu; jāpiebilst, ka citu kandidātu sejas uz šādām humoreskām piemiņas banknotēm nav atrodamas.

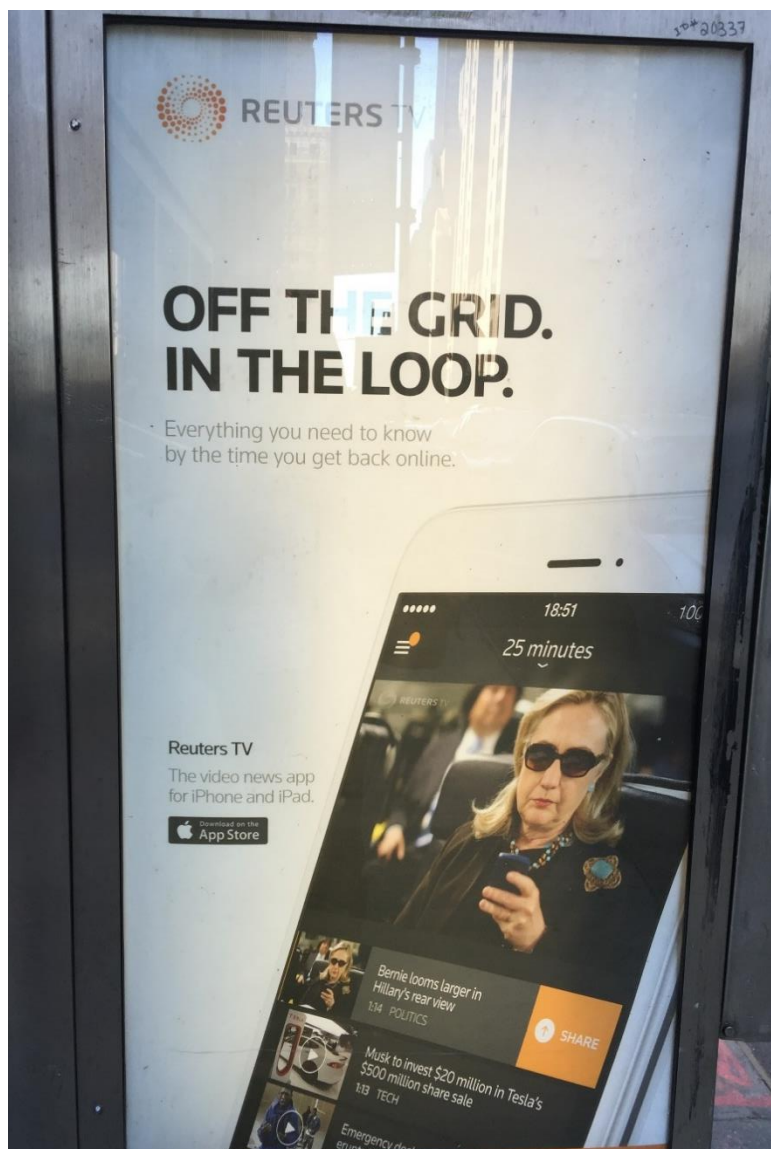
Šādas humora pilnas piemiņas banknotes tirgo ASV suvenīru veikalos

Raksta autores foto.

Viņas foto ir redzams arī reklāmstendos, kas aicina cilvēkus izvēlēties *Reuters* TV lietojumprogrammu viedtālruniem. Zīmīgi, ka šajā reklāmā Klintonē, šķiet, ar kādu sarakstās — tas skaidri norāda oponentiem, ka ar elektronisko saraksti saistītais skandāls viņas cīņas sparū nemazinās un viņa no attiecīgas iztaujāšanas un oponentu uzbrukumiem nebaidās.

Klintonē Reuters TV reklāmas plakātā.

Raksta autores foto.

Svaigākais Klintones kampaņas elements ir saņēmis ne tikai nacionālas, bet pat starptautiskas ovācijas — par godu telekanāla *NBC* raidījuma *Saturday Night Live* jaunās sezonas atklāšanai viņa humora pilnā videoklipā tēlo bārmeni (vārdā Vala), kas apkalpo... sevi pašu, Hilariju Klintoni (aktrise Keita Makinone (*Kate McKinnon*)), un sarunas laikā plēš jokus ne tikai par Hilariju un politiku, bet arī par Republikāņu partijas kandidātu šābrīža līderi Donaldu Trampu. “Jūs visi esat muļķi!” pārvērstā balsī Hilarija-bārmene parodē Trampu, un tad abas Hilarijas nevaldāmi smejas.

Hilarija Klintone-Vala bārā apkalpo Hilariju Klintoni.

Ekrānšāviņš no NBC *Saturday Night Live*, 2015. gada 5. oktobris.

Klintonē līdzšinējos gados ir ieguvusi lielu politisko pieredzi un biezu ādu, turklāt nemaz nekoķetē par savu dzimumu — viņa pārliecināti pauž, ka ASV ir pienācis laiks pirmajai prezidentei. To, ka šādi par ASV prezidentu, iespējams, tiktu kronēts jau otrais Klintons, viņa gudri noklusē.

Donalds Tramps — cirks republikāņu gaumē

Republikāņu nometnē patlaban valda haoss, un šķiet, ka šo partiju prezidenta vēlēšanās kopumā vajā vienas vienīgas neveiksmes. 1996. gads bija frustrācijas gads, kad tika pārvēlēts demokrāts Bils Klintons (*Bill Clinton*). Pēc tam likās, ka veiksmē atkal uzsmaidījusi, tomēr otrā termiņa beigās izrādījās, ka republikāņu prezidents Džordžs Bušs (*George Bush*) jaunākais ir viszemāk vērtētais prezidents visas nācijas vēsturē. Sabiedrības neapmierinātība noveda pie demokrāta Baraka Obamas ievēlēšanas par ASV prezidentu 2008. gadā.

Patlaban Obamas reitingi ir tikai nedaudz augstāki par viņa neveiksmīgo priekšteci — izgājis cauri smagajai ASV ekonomiskajai krīzei, nespēdams samazināt augsto bezdarba līmeni un iedarbināt veselības aprūpes sistēmu, uz kuru tika liktas

lielas cerības, viņš vairs nebauda plašu sabiedrības atbalstu, tāpēc Republikāņu partijai it kā varētu būt labas izredzes nākamajās prezidenta vēlēšanās.

Tomēr neveiksmes neatkāpjas. Iepretim salīdzinoši vienotajam demokrātu pulkam Republikāņu partijai ir trīsdesmit septiņi oficiālie kandidāti. Turklāt, lai gan šo kandidātu vidū ir daudz ļoti cienījamu un pieredzējušu politiķu (piemēram, Džebss Bušs (*Jeb Bush*), Bens Kārsons (*Ben Carson*), Kārlija Fiorīna (*Carly Fiorina*) un Marko Rubio (*Marco Rubio*)), šobrīd parādi vada neviens cits kā iedzimts šovmenis, populistisks multimiljardieris un magnāts nekustamā īpašuma jomā Donalds Tramps.

Donalds Tramps

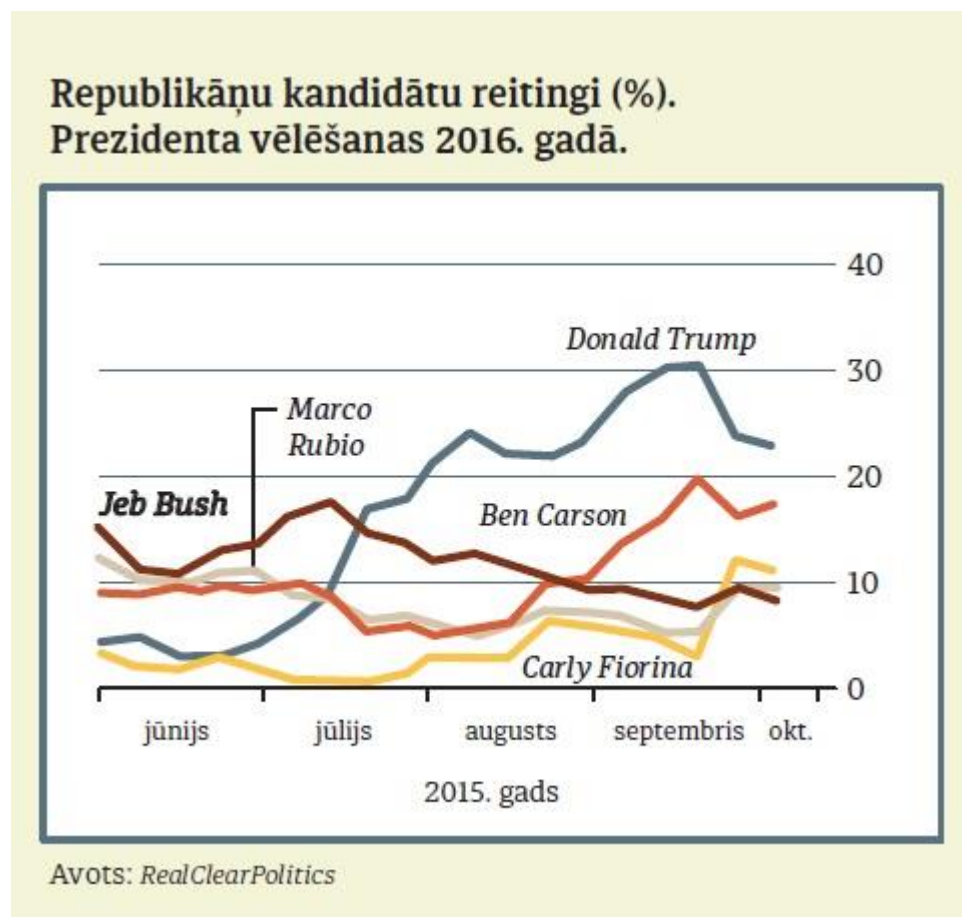

Foto: www.businessinsider.com

Viņš ir agresīvs. Par viņa uzkrītošo mākslīgo iedegumu un kolorītajām dzīvesbiedrēm amerikāņi trin mēles jau gadiem, turklāt tādu populisma devu ASV prezidenta vēlēšanās vēl nav pieredzējusi. Viņš spēj maksāt par savu kampaņu un atstāj aiz sevis visus nopietnos politiķus, tikai nav skaidrs, kāpēc viņš vispār kandidē. Protams, Tramps apgalvo, ka viņš zina, kā pārvaldīt ASV, un ka nācijai beidzot vajadzīgs “nelokāms un spēcīgs līderis”. Viņam pat ir smalki izstrādāta programma nodokļu jomā un politika attiecībā uz mazturīgo algām. Tramps ir padarījis sevi par

simbolu pret ASV latīņamerikāņiem vēršam rasismam, un viņam ir stingra nostāja imigrācijas jautājumā — visi imigranti ir jādeportē.

Trampa kandidēšanu un gūto atbalstu sabiedrībā daļēji var skaidrot ar to, ka republikāņu vēlētāji galvenokārt ir turīgie amerikāņi, lielo korporāciju pārstāvji, konservatīvi un reliģiozi noskaņoti cilvēki, pārsvarā baltie amerikāņi, turklāt daļai sabiedrības cirks un populisms vienmēr šķitīs simpātisks. Tomēr viņa realitātes šova cienīgā kampaņa nekādi neatbilst citiem republikāņu parametriem, kuru simbols ir zilonis — varenība un spēks. Republikāņi iestājas par ģimenes vērtību stiprināšanu, abortu aizliegšanu, nāvessoda saglabāšanu un tajā pašā laikā iebilst pret ieroču nēsāšanas brīvības ierobežojumiem.

Tomēr (vai par laimi) Trampa popularitāte lēnām sāk mazināties un arī plašsaziņas līdzekļi viņa kārtējos izlēcienus vairs nepārtver kā karstākās ziņas. Laikraksts *The Huffington Post* pat ir nolēmis ziņas par Trampa priekšvēlēšanu kampaņu pārcelt uz izklaides sadaļu. Ir sasniegts pārsātinājums, un Trampa cirks sāk apnikt — gan vēlētājiem, gan medijiem. Tomēr, pat ja viņš nekļūs par republikāņu

līderi vēlēšanās, šī agresīvā un nereālistiskā kampaņa būs radījusi negatīvu iespaidu un sagādās problēmas tam kandidātam, kuram vēlēšanās būs jāizstāv visa Republikāņu partija. Visādā ziņā Trampa popularitāte jau šobrīd iedragā gan partijas vienotību, gan republikāņu pamatprincipus — viņš ir paziņojis, ka “ne viņam, ne valstij nav laika uzvesties politikorekti.”

Taču, pēc politikas vērotāju domām, Tramps labi apzinās, ka beigu beigās viņu neievēlēs, un, pat ja ievēlēs, viņš no amata atteiksies. Tad kāpēc šis cirks? Viena no versijām ir tāda, ka Trampam patiesībā nekāda plāna nav; visa šī haotiskā izrāde ir viņa paša ekscentriskās personības paplašinājums. Otra versija paredz, ka Trampam tomēr ir plāns. Viņa retorika ir labēja attiecībā uz republikāņu pamatnostāju imigrācijas jautājumos, bet kreisa ar valdības lomu un veselības aprūpi saistītos jautājumos, turklāt viņš ir apsoltījis paaugstināt nodokļus bagātajiem. Ja šī nostāja ir plāna sastāvdaļa, tas varētu kļūt par “melno avi” republikāņu rindās — Tramps varētu tikt izslēgts no partijas kampaņas un kļūt (vai, drīzāk, turpināt būt) par neatkarīgu kandidātu, ko ASV Konstitūcija pieļauj.

Trešā versija spekulē ar to, ka Trampa kandidēšanai nav nekāda sakara ar politiku — tā ir iespēja dot jaunu grūdienu viņa uzņēmējdarbībai, un viņam jau esot plāni par nekustamā īpašuma būvniecību Soho rajonā Ņujorkā.

SoHO rajons Ņujorkā

Avots: theweblicist.com/wordpress/

SoHO rajona čuguna struktūras

Avots: theguardian.com/GettyImages

Tramps šajā vēsturiskajā Ņujorkas rajonā, kas var lepoties ar īpašu šarmu un māksliniecisku atmosfēru, arhitektonisku integritāti, zemu apbūvi un unikālām čuguna konstrukcijām, kas lielākoties būvētas 19. gadsimta vidū, ir iecerējis celt kārtējo “torni” — modernu, milzīgu ēku. Visaugstāko šajā rajonā. Šai iecerei ir daudz ar

pilsētplānošanu saistītu šķēršļu, tomēr Tramps tādus ir pārvarējis jau agrāk. Tiek lēsts, ka, audzējot ietekmi un sakarus kā prezidenta amata kandidātam, viņam var izdoties ielauzties arī šajā gleznainajā Ņujorkas rajonā. Visādā ziņā šā cilvēka parādīšanās uz prezidenta kampaņas skatuves pagaidām ir miglā tīta. Kāda izrādīsies patiesība, šobrīd ir grūti spriest.

Kas sagaida Baltiju?

Atbilde uz jautājumu, kāda ASV ārpolitika sagaida Latviju, Lietuvu un Igauniju, ir šāda — ciešāka un labvēlīgāka. Pēc 2008. gadā piedzīvotās finanšu un ekonomikas krīzes un līdz ar situācijas saasināšanos Tuvajos Austrumos (ASV uzskatīja, ka šajā jomā ir nepieciešama sadarbība ar Krieviju) Obamas valdība pieļāva stratēģisku kļūdu, aizmirstot ne tikai par Austrumeiropas un Baltijas valstīm, bet pat par Eiropu. Patlaban Krievijas agresīvās ārpolitikas kontekstā par šīm kļūdām ir dārgi jāmaksā, un ASV un NATO atkal jārada jauni plāni savu globālo pozīciju saglabāšanai un partneru aizsargāšanai.

Tāpēc nākamais ASV prezidents pret Eiropu un Baltiju, visticamāk, būs labvēlīgāks nekā Obama. Tomēr analītiķi brīdina par ko citu — līdz nākamā prezidenta ievēlēšanai ir vesels gads, un pa šo laiku Krievija var spert bezprecedenta soļus, tajā skaitā pret Baltijas valstīm, bet uz tiem būs jāreaģē vēl pašreizējā ASV prezidenta pilnvaru laikā.